

BEDŘICH LOEWENSTEIN, EVROPSKÝ STŘEDOEVROPAN

Miloš Havelka

Miloš Havelka nastiňuje ve svém příspěvku základní rysy historického myšlení Bedřicha Loewensteina (1929-2017). Tohoto pražského historika působícího od roku 1979 na Svobodné univerzitě v Berlín charakterizuje jako výjimečného myslitele a humanitního vědce v nejlepší smyslu toho slova. Loewensteinovo zaměření na zlomové momenty evropské civilizace bylo motivováno zkušenostmi středoevropského intelektuála, který důsledky těchto zlomů sám bolestně pocítil. Šlo ale o mnohem víc než jen o osobní dimenzi. Ve svém díle se věnoval evropské moderně a silám, které ji zpochybňovaly a útočily na ni. Přitom se již záhy vydal jiným směrem než většina českých historiků. Vybíral si nepopulární témata (v šedesátých letech například napsal práci o Bismarckovi) a netradiční přístupy k politickým a národním dějinám. Již brzy začal pracovat interdisciplinárně a vždy hledal antropologický přístup k dějinám. Snažil se prozkoumat emocionální dispozice lidí a pochopit jejich jednání v konkrétním kulturním a historickém kontextu. To určovalo jeho pohled na fenomény jako nacionalismus nebo fašismus – nebo obecněji na vládu a moc –, jejichž kořeny a struktury chtěl poznat. K velkým teoriím se Loewenstein stavěl skepticky. Havelka jej ukazuje jako odpůrce esencialistických představ a zastávce principiální otevřenosti dějin. V závěru Havelka zdůrazňuje Loewensteinovo evropanství, jeho víru v důvěru, pochopení a toleranci jako principy lidského porozumění a státní integrace.